

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נצבים-וילך הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רפו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת כתיבה וחתימה טובה
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים

הרה"ח הרה"ת **ישראל אפרים מנשה** שי'

והרה"ח הרה"ת **יוסף משה** שי'

וכל בני משפחתם שיחיו

זאיאנץ

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

ארץ הקודש

1469 President st.

ת.ד. 2033

Brooklyn, NY 11213

כפר חב"ד 60840

oh@chasidus.net

טלפון: 03-738-3734

718-534-8673

הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש ה
ושב ה' אלקין את שבותך – יבאר ב' הפרושים שמביא רש"י: א. "שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם. . שהוא ישוב עמהם"; ב. "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו", ויפרט הקושי בכל א' מהם שלכן נצרך להביא שניהם, ויבאר עפ"ז דיוק לשון רש"י בפירושו.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט ע' 175 ואילך)

פנינים – עיונים וביאורים קצרים ט

יינה של תורה י
"מעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך": במהות ענין הבחירה החפשית ב' דרגות בבחירת ישראל בקב"ה / בבחירה שלמעלה מטעם ודעת אין מקום לשום דבר חוץ מן האלוקות / ב' דרגות בבחירה שע"פ טעם ודעת / ב' דרגות בבחירת הקב"ה בישראל / "ובחרת בחיים".

(ע"פ לקו"ש חי"ט ע' 279 ואילך)

פנינים – דרוש ואגדה טו

חדושי סוגיות טז
שיטת הרמב"ם בחיובים שבלב – יביא פלוגתת הרמב"ם והראב"ד אם ידיעת אברהם היתה באמונה או בהשגה, וכן לענין נבואת משה / יבאר דנחלקו אי עיקר חיוב הידיעה הוא במה שיכול להשיג או במה שאינו יכול / יסיק ע"פ דיוק לשון הרמב"ם, דס"ל בדרך ממוצעת דעיקר החיוב הוא בהשגה אבל מחוייב לחקור בשכלו אף בדברים שהם אמונה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 173 ואילך)

תורת חיים כא

מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בדרכי העבודה בתיקון המידות.

דרכי החסידות כד

שיחות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אודות ההתוודויות שנערכו בימי השבע-ברכות שלו.

מקרא אני דורש

ושב ה' אלקיך את שבותך

יבאר ב' הפרושים שמביא רש"י: א. "שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם . . שהוא ישוב עמהם"; ב. "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו", ויפרט הקושי בכל א' מהם שלכן נצרך להביא שניהם, ויבאר עפ"ז דיוק לשון רש"י בפירושו

א. "ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה" (פרשתנו ל, ג).
ובפירוש רש"י:

"ושב ה' אלקיך את שבותך – היה לו לכתוב 'והשיב את שבותך'. רבותינו למדו מכאן: כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם.

ועוד יש לומר, שגדול יום קיבוץ גלויות ובקושי, כאילו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר: 'ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל'. ואף בגליות שאר האומות מצינו כן: 'ושבתי שבות מואב', 'ושבתי את שבות מצרים'."

ויש לדקדק בדברי רש"י (ראה גם משכיל לדוד) – למה הוצרך לשני פירושים בביאור הלשון "ושב", ולא די לו באחד מהם?

ולהעיר, בדרך כלל, כאשר רש"י מביא שני פירושים שונים על אותו הענין, הוא מפסיק באמצע במלים "דבר אחר", וכדומה, לשון שמשמעה כי מדובר בפירושים שונים החלוקים זה על זה;

אולם כאן רש"י מביא את הפירוש השני בלשון "ועוד יש לומר", שמה שמשמע שאין הפירוש השני חולק על הפירוש הראשון, אלא הוא משלים אותו וצריכים את שני הפירושים גם יחד.

ב. ויש לבאר:

לפי הפירוש הראשון, עיקר החידוש הנלמד מלשון "ושב ה' אלקיך את שבותך" הוא "שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם". אמנם מזה מסתעף חידוש גם בנוגע לגאולה – שכאשר שבים בני ישראל מן הגלות, הרי הקב"ה "ישוב עמהם"; אבל עיקר החידוש הוא כמובן בנוגע לזה שבמשך כל זמן הגלות נמצא הקב"ה יחד עמהם "בצרת גלותם". נשאלת איפוא השאלה – ענין הכתוב כאן הוא הרי בדבר הגאולה, ולא כאן המקום (לכאורה) לחדש בדבר הגלות?!

לכן ממשיך רש"י, שמלשון "ושב ה' אלקיך" יש ללמוד עוד ענין – הנוגע (לא לגלות, אלא) לעצם הגאולה, לקיבוץ הגלויות:

כיון שקיבוצם של כל בני ישראל מכל המקומות של הגלות הוא הרי דבר קשה, לכן נאמר כאן "ושב ה' אלקיך", כיון שבכזה דבר גדול וקשה ניכר שאת זה עושה הקב"ה עצמו.

ג. אמנם גם בפירוש זה לבד לא הסתפק רש"י, כי:

זה שקיבוץ גלויות הוא דבר קשה, אינו שייך דוקא לקיבוץ הגלויות של בני ישראל, אלא מצינו גם בקיבוץ הגלויות של אומות העולם, כפי שרש"י ממשיך ומציין.

[ואדרבה: הסברא נותנת שקיבוץ הגלויות באומות העולם הוא דבר קשה יותר מאשר קיבוץ הגלויות בישראל, כי ישראל הם בעצם כאיש אחד (ראה רש"י ויגש מו, כו), ואם כן קל יותר לקבצם ולאחדם (גם בגשמיות), משא"כ באומות העולם שהם בעצם נפרדים זה מזה כו].

אמנם מלשון הכתוב – "ושב ה' אלקיך את שבותך" – מובן שעיקר ההדגשה כאן בענין "ושב" היא על הקשר המיוחד בין הקב"ה לבין עמו ישראל דוקא!

ד. והנה כד דייקת בלשון רש"י, נראה שנתכוון לתרץ קושי זה – והוא במה שמדייק להביא את לשון הכתוב "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל". והיינו:

אמנם קיימת השוואה בין קיבוץ הגלויות בישראל לקיבוץ הגלויות באומות העולם, שבשניהם צריך הקב"ה כביכול לטרוח בעצמו בשביל זה; אבל יחד עם זה קיים הבדל:

לקראת שבת

ז

בבני ישראל נאמר "ואתם תלוקטו לאחד אחד", "אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו" – כי כיון שהקב"ה הוא "ה' אלקיך", לשון יחיד, הרי שיש יחס פרטי לכל יהודי; ואילו בשאר האומות נאמר רק "ושבתי", היינו הקב"ה עצמו – אך אין בהם את ההדגשה והענין של "איש איש ממקומו".

[ויש לומר הביאור בזה:

ההשגחה העליונה על האישים הפרטיים שבאומות (היינו מי יגאל ובאיזה אופן) – מוסתרת בלבושי הטבע, ואילו בישראל היא גלויה (ראה בענין זה – לקוטי שיחות ח"ח ע' 199. וש"נ). לכן, כשמדובר אודות השבה כזאת שניכר בה בגלוי שהקב"ה עושה אותה ("ושב ה' אלקיך", "ושבתי"), הנה ההתייחסות לאומות היא רק לגבי כללות האומה; ואילו בישראל יש "ושב" לכל יהודי בפני עצמו].

ה. אלא שסוף סוף אין זה מספיק, כי עיקר הענין מה שנרמז בלשון "ושב" – מה שהקב"ה עצמו ישיב את שבותך – הוא בנוגע לכללות ישראל, והלשון "ה' אלקיך את שבותך" (בלשון יחיד) מכוונת היא לכללות עם ישראל, כגוף אחד (ולא לכל יחיד בפני עצמו – וכדמוכח מהל' "הפיצך" שבהמשך הכתוב, שבוודאי מדבר בכללות ישראל, שהרי באיש אחד לא שייך הפצה!).

ולכן מפרש רש"י שעיקר הענין הנרמז ב"ושב" הוא ש"שכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם" – שדוקא ענין זה מיוחד הוא להקשר המיוחד של הקב"ה עם כללות ישראל: "ושב ה' אלקיך את שבותך" (משא"כ זה שקיבוץ גלויות הוא דבר קשה כו' הרי זה גם בקיבוץ של שאר האומות);

אלא שכיון ופשטות הכתוב מדבר בעיקרו בגאולה (ולא בגלות), לכן מוסיף רמז נוסף בענין הגאולה – "שגדול יום קיבוץ גלויות ובקושי כו'" (כנ"ל ס"ב).

ו. ובפנימיות הענינים:

לכאורה, כאשר מתבוננים בתוכן שני הפירושים נראית סתירה ביניהם:

הפירוש הראשון אומר, שהשכינה "שרויה עם ישראל בצרת גלותם". מזה מובן שכל זמן שהיהודי האחרון עדיין לא נגאל, הרי שהשכינה עדיין בגלות;

אולם הפירוש השני אומר ש"הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש" כל יהודי ולצאת עמו מהגלות – ואם כן, כאשר הוא "אוחז בידיו" את היהודי הראשון שיוצא מהגלות, הרי שהוא יוצא מיד ביחד עמו?!

אלא:

המדריגה עליה נאמר "אוחז בידיו ממש איש איש" היא הארה מצומצמת ופרטית, הקשורה ומתחלקת כביכול לכל יהודי בפני עצמו. לכן שייך שההארה הפרטית הקשורה ביהודי פרטי תצא מהגלות, אף על פי שיהודים אחרים עדיין בגלות. ואילו גאולת עיקר השכינה, שלמעלה מהתחלקות, תהיה רק לבסוף – כשכל ישראל יצאו מהגלות.

וענין זה נרמז בלשון רש"י "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו":

המדריגה הקשורה עם כל יהודי בפני עצמו באה על ידי "בידיו"; ורק כאשר "נגאלין" – כולם – אז דוקא "הכתיב גאולה לעצמו", לעצמותו.

מסורות ומעיינות

לא אוכל עוד לצאת ולבוא
בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו
מסורות ומעיינות החכמה
(לא, ב ופרש"י)

יש לתמוה, היאך כתב רש"י שנסתמו
ממשה מעיינות חכמה, והרי באותו יום מסר
לישראל ג' פרשיות בתורה ופירשן להם –
ד"תורה בפירושה ניתנה" (הקדמת הרמב"ם
לפיה"מ), וודאי שבפרשיות אלו ופירושן יש
ריבוי עניני חכמה?

וי"ל בזה, דהנה מרז"ל זה "לא אוכל
לצאת ולבוא – בדברי תורה" הובא במסכת
סוטה (יג, ב) אבל שם הגירסא היא "שנסתמו
ממנו שערי חכמה", ובעין יעקב גרס "מעיינות
חכמה", ובתנחומא (פר' ואתחנן בסופה) –
"מסורת חכמה".

אבל רש"י בפירושו שינה וכתב "שנסתמו
ממנו מסורות ומעיינות החכמה", וי"ל
שמדויק לשונו תתישב הקושיא דלעיל.

דהנה, "מסורות" הם הלכות ש"אין רמז
ללמוד לה בתורה, אלא למשה נאמר על פה"
(רש"י בגיטין ס, ב).

ו"מעיינות החכמה" הוא פלפולה של
תורה, שהוא כמעין המתגבר שאין לו סוף,
ד"ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא,
ט). ופלפולה של תורה אינו חלק מוכרח בפירוש
תורה שבכתב, שהרי אמרו בגמ' (נדרים לח, א)
שפלפולה של תורה ניתן רק "למשה ולזרעו"
אלא ש"נהג בה טובת עין ונתנה לישראל".

ונמצא שאף לאחר שנסתלקו ממשנה
מסורות ומעיינות החכמה, היה יכול ללמד
לבנ"י ג' פרשיות אלו ולפרשן בשלימות,
דהן "מסורות" והן "מעיינות החכמה" אינם
מוכרחים בלימוד תורה שבכתב ופירושה.

(ע"פ לקושי שיחות חכ"ט ע' 189)

הברכה כהקדמה לתשובה נעלית

והי כי יבואו עליך גוי הברכה
והקללה גוי ושבט עד הי' אלוקיך גוי
בכל לבבך ובכל נפשך.
(ל, א-ב)

בש"ך על התורה הקשה: "יש לשאול .
בשלמא אם יבוא עליו קללה ישיב אל לבו
כשיראה קללה באה עליו, אבל אם יראה
ברכה איך ישיב אל לבו" (וכן הק' באוה"ח הק').
ויש לומר הביאור בזה:

מהמשך הכתובים משמע דהרגש הצער
מ"הקללה", מעורר את החוטא לשוב בתשובה
נעלית החודרת לפנימיות לבו ונפשו – "בכל
לבבך ובכל נפשך". ומוכן בפשטות שלעורר
תשובה נעלית כזו – צריך גם רגש הצער
להיות באופן המכאיב יותר מכפי הרגיל.

ועפ"ז מובן מדוע הקללה מגיעה דווקא
אחרי הברכה כי מטבע האדם שכשדבר מצער
מגיע אחרי שקדמו דבר טוב הרי זה מצער
ומכאיב הרבה יותר מאילו לא קדמו הטוב.
וכמו עשיר שנתהפך עליו הגלגל ונעשה עני,
הרי צערו גדול פי כמה ממי שהי' עני כל
חיוו.

ועפ"ז דווקא כאשר "הקללה" מגיעה
אחרי "הברכה" בכוחה לעורר את אדם
לתשובה נעלית – "בכל לבבך ובכל נפשך".
(ע"פ לקושי חיד"ד עמ' 118 ואילך)

יינה של תורה

”ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו: את זה ברור לך”: במהות ענין הבחירה החפשית

ב' דרגות בבחירת ישראל בקב"ה / בבחירה שלמעלה מטעם ודעת אין מקום לשום דבר חוץ מן האלוקות / ב' דרגות בבחירה שע"פ טעם ודעת / ב' דרגות בבחירת הקב"ה בישראל / "ובחרת בחיים"

בסיום פרשתנו¹: "החיים והטוב נתתי לפניך גו' ובחרת בחיים למען תחי' אתה וזרעך". וברש"י ד"ה "ובחרת בחיים": "אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים, כאדם האומר לחבירו בחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך, ועל זה נאמר² ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי, הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך".

והנה ידוע שבפרש"י על התורה רמוזים סודות רבים, ועד שאמרו שהוא יינה של תורה. וע"כ יל"ע בכו"כ פרטים בפרש"י בענין הבחירה החפשית:

כד דייקת, תשכח אשר ברש"י זה יש שינוי לשון מרישא לסיפא, דבתחילה כתב "בחר לך חלק יפה... את זה ברור לך" ואח"כ כתב "הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך". דבריש דבריו נקט ל' "חלק" ובסוף נקט ל' "גורל"; ועוד שאצל ל' "חלק" נקט "ברור לך" ואצל ל' "גורל" נקט "קח לך".

1. ל, יט.

2. תהילים טז, ה.

לקראת שבת

יא

ומכאן נראה אשר רש"י רומז לב' עניינים נפרדים: ענין א' המכונה "חלק", וענין אחר המכונה "גורל".

הענין יובן ע"פ הקדמה שישנם ב' מיני בחירה בתורה ובמצוות:

(א) בחירה ע"פ טעם ודעת. והיינו, כשהאדם מתבונן בשכלו במעלת התורה והמצוה ע"פ ההבל שבעולם, ואזי הוא בוחר בחיים. (ב) בחירה למעלה מטעם ודעת. שיהודי בוחר בקב"ה ובטוב בלי שום חשבון וטעם כלל.

והן הנה ב' הלשונוות בפרש"י:

א. "בחר לך חלק יפה . . את זה ברור לך" – קאי על הבחירה שע"פ טעם ודעת, אשר ידוע בענין "אשרינו מה טוב חלקנו" ש"חלקנו" קאי על העבודה בטעם ודעת³;

ובחירה זו היא באופן ד"ברור לך": ישנם שני דרכים ו"חלקים", לכל אחד מהם מעלה לגבי זולתו (שאחרת אין שייכת עניין של ברירה) – ובוררים ע"פ הטעם והדעת חלק אחד מרעהו.

ב. "גורל הטוב . . את זה קח לך" – קאי על הבחירה שלמעלה מטו"ד. אשר ידוע ומובן בשכל ש"גורל" הוא למעלה מן השכל וההבנה, שהאדם משליך את שכלו שיחליט כפי הוראת הגורל;

ועל בחירה זו אומרים: "קח לך". אין מה לברור אחד מרעהו, כיון שלענין השני אין שום תפיסת מקום כלל – ויש אך ורק "לקחת" את הגורל הטוב.

ביאור הדברים:

בחסידות⁴ מבואר בטעם זה ש"דרך רשעים צלחה" ובכלל בטעם הא דהשפעה הנשפעת לקליפה והסט"א היא בריבוי גדול, ואילו ההשפעה לקדושה היא באופן מצומצם. דההשפעה לקליפות היא בדרך "מקיף", כמאן דשדי לשונא אחר כתפיו שלא ברצונו, וע"כ ה"ז בריבוי ובלי חשבון (דבאם יעשו ע"פ חשבון – הרי שבדין אינם יכולים לקבל מאומה). וכמשל הכלבים האוכלים השיירים מהסעודה, שמקבלים בריבוי יותר מהמוזמנים שעל השולחן.

ואמנם, מצד הקדושה ההשפעה היא ע"פ דין וחשבון, כיון שהיא השפעה פנימית המגיע להם בדין, ע"כ כל דבר הוא מחושב בתכלית.

3. ראה סוד"ה אשרנו תרצ"ו (נדפס גם בסה"מ קונטרסים ח"ב). וראה סוד"ה אשרנו ה'ש"ת. ועוד.

4. תורה-אור ריש פר' בשלח. ובכ"מ.

וזוהי המעלה הגדולה בישראל, שהם מוותרים על השפעה הרבה שנשפעת בקליפה ובסט"א, ובחרים בהשפעה המצומצמת שמצד הקדושה.

ומדוע באמת בוחרים ישראל בקדושה, הנה בזה יש ב' ביאורים:

א. כיון שריבוי ההשפעה לרשעים הוא רק לפי שעה, ואח"כ הוא ייפסק ויתגלה איך הם מוות ממש; ולאידך ההשפעה לצדיקים תהיה בריבוי עצום. וכמאמר רבי עקיבא⁵: אם לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כו"כ;

בחירה זו ה"ה בחירה ע"פ טעם ודעת. שעושה חשבון שווה יותר לקבל מעט מן הקדושה עכשיו – כיון שלעת"ל יהיה העיקר בקדושה. וזהו שמרמז רש"י ב"חלק היפה. ברור לך".

ב. כיון שההשפעה המצומצמת היא מצד הקדושה, והיא פנימיות רצון העליון – ולא כמו ההשפעה לקליפה שהיא "כמאן דשדי בתר כתפוי"⁶. ההשפעה לקדושה היא "באור פני מלך חיים", ולכן אף שהיא מצומצמת ה"ה עדיפה וחביבה מכל הריבוי שנשפעת לקליפה –

בחירה זו אינה ע"פ חשבון, והיא למעלה מטעם ודעת. זה שיהודי בוחר ומבכר קדושה ואלוקות לא בגלל תועלת שתהי' לו עי"ז, אלא מפני שכ"ה האמת, ה"ז מצד ה"גורל" שבנשמה; וע"כ לא שייכא ב' לשון ברירה, דבענין אין לרע שום תפיסת מקום, ועל-כן אמר "גורל הטוב. קח לך", שיקח ויביא את הדרגא הנפלאה הזו אליו בפנימיות, שיתנהג על פיה בכל אורחות חייו במעשה, בדיבור ובמחשבה.

ובאמת בכתוב נאמר בפירוש: "החיים והמות נתתי לפניך גו' ובחרת בחיים גו'" – והיינו לכאורה הדרגא הא' ד"ברור לך". ואף שרש"י מוסיף את הדרגא ד"קח לך" אי"ז שזהו הפירוש הפשוט בכתוב, ורק שרש"י אומר שבכתוב נרמזה דרגא נוספת של "קח לך"⁷. וא"כ בפסוק דידן הדרגא שע"פ טעם ודעת היא העיקר.

ביאור הדברים, יובן בהקדמה דבענין הבחירה החפשית (המבואר בפסוק זה) ישנם שני עניינים:

5. נדרים נ, סע"ב. מכות בסופה.

6. תניא פכ"ב.

7. ומדויק בל' רש"י שכתב "ועל זה נאמר ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי – הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך", והיינו שפירש זה על פסוק אחר, והקדים "ועל זה נאמר" דכביכול גם ענין זה רמזו כאן ושם הוא בהרחבה. אבל בוודאי שהפירוש הפשוט בפסוק דידן הוא ככתחילת פרש"י "כאדם האומר לבנו. . . ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך".

לקראת שבת

יג

א. שורש הענין המביא את היהודי לבחור באלוקות, ה"ז מפני שעצם הנשמה שלו היא חד עם הקב"ה.

משמעות הענין דחפשויות הבחירה בדרגא זו (שבה לכאורה לא שייך לומר שהנשמה תבחר במשהו אחר חוץ מאלוקות, ומהו "בחירה חופשית" בזה) – שהבחירה וההתקשרות של יהודי בקב"ה אינו מצד הכרח (טעם ומעלה) שיש באלוקות, אלא הבחירה היא "חופשית", אך ורק מצד עצמה של הנשמה ולא משום טעם אחר.

דאם הבחירה היא מטעמים אחרים, אזי (א) ההתקשרות היא בהגבלה (מוגבלת בטעם שבגללה החליט להתקשר בקב"ה); ו(ב) אין זה בחירה חופשית באמת, כיון שכביכול הטעם והמעלה שבאלוקות מכריחים אותו לבחור.

וא"כ בדרגא זו הבחירה היא אך ורק מצד עצם הנשמה, שכך החליטה מצד עצמה לבחור בקב"ה. ומשום כן, כלפי הנשמה בדרגא זו – כל דבר אחר כאילו אינו במציאות כלל.

ב. איך שדרגא נפלאה זו באה בגילוי בשכל האדם. דאימתי מתגלה וניכר הרצון הפנימי של היהודי באלוקות – רק כאשר בפועל עומדים לנגדו ב' דרכים, אחת של "חיים" ואחת של "מוות", והוא מקיים "ובחרת בחיים", אזי נודע ומתגלה שייכותו ל"חיים" ולטוב.

וענין זה שייך דוקא בשכל האדם שיכול למצוא מעלות בב' הדרכים, ועם זאת לברור לו את החלק היפה – "ובחרת בחיים".

משום כן כתב בפסוק בפירוש את ענין הבחירה הבא מצד השכל, "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע". אבל ברש"י, יינה של תורה, הביא גם בעומק יותר את השורש לענין הבחירה שהוא מצד ה"גורל" שבנשמה הבוחר באלוקות באופן של "קח לך" – שאין שום דבר חוץ מן האלוקות.

פרשת נצבים קוראים לעולם קודם ראש-השנה⁸, וזהו הרמז בסוף הפרשה (ד"הכל הולך אחר החיתום⁹) לעניינו של ר"ה:

עבודת היום דר"ה היא הבקשה מהקב"ה שיבחור בישראל, וכמו שאומרים ומבקשים קודם תקיעות "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה"¹⁰ – שבבחירה ישנם ב' עניינים (ע"ד הנ"ל):

8. לקוטי-תורה ריש פרשתנו. ע"פ תוד"ה קללות מגילה לא, ב. טוש"ע או"ח סתכ"ח ס"ד.

9. ברכות יב, א.

10. תהלים מז, ה.

לקראת שבת

שורש הבחירה בהא דהקב"ה בעצמותו בוחר בנשמות ישראל לא משום טעם, אלא ש"להחליפם באומה אחרת איני יכול"¹¹ – "ישראל ומלכא בלחודוהי"¹² ואין שום מקום לאחרים ח"ו.

וגילוי הבחירה למטה, הוא באופן ד"והייתם לי סגולה מכל העמים גו"¹³ – שיש "אחרים עמכם" ובכל זאת "הם בעיני ולפני לכלום" ובמילא "חיבתכם ניכרת".

ועי"ז שישאל מגלים בעצמם איך שהם "בחרו בהקב"ה להיות להם לאלוקים"¹⁴ ה"ז מעורר ומגלה איך ש"והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה" למטה מעשרה טפחים בטוב הנראה והנגלה.

11. פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פז, סע"א ואילך. ועוד.

12. ראה זח"ג לב, א.

13. יתרו יט, ה. וברש"י. ועיין תניא פמ"ט.

14. לשון המדרש – במדב"ר פי"ד, י. נתבאר בד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א.

רועי ישראל לא יפרדו מעל צאן מרעיתם

הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם
ושומריכם.
(לא, כח)

בפירושו על הפסוק כותב רש"י: "ולא
תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את
הקהל. . לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום
המות".

ויש לפרש זה ע"ד החסידות:

ידוע מ"ש בסה"ק (ראה תניא אגה"ק סי' זך
וביאורו. סי' כח. ובכ"מ) ד"בהעלות ה' רוחו [של
צדיק] ונשמתו אליו יאסוף. . יעלה בעילוי
אחר עילוי עד רום המעלות", ותמוה איך זה
מתאים עם מ"ש "אין שלטון ביום המות"
דמשמעו שנעשה ירידה בנשמת הצדיק?

וי"ל בזה, דפירוש הכתוב הוא למעליותא,
דכשאדם שולט על משהו, סימן הוא ששייך
הוא לדבר עד שביכולתו לשלוט עליו, משא"כ
ביום פטירת הצדיק, מכיון שנתעלה בעילוי
אחר עילוי, אין לו שייכות לעניני עוה"ז,
ובמילא "אין שלטון ביום המות".

לפ"ז הוה אמינא דביום פטירת משה
שנתעלה כ"כ עד שאין שייך לומר שיש לו
"שליטה" על ישראל, נפסק הקשר ר"ל בינו
לצאן מרעיתו.

ומלמדנו הכתוב, שאף ביום פטירת משה,
אמר "הקהילו אלי", שביקש בעצמו להקהיל
את כל בני ישראל, כי בכל מצב ובאיזה דרגא
שנמצא בו משה עדיין קשור ומאוחד הוא עם
צאן מרעיתו. וכלשון רש"י (חקת כא, כא) "משה
הוא ישראל וישראל הוא משה".

(ע"פ לקווי"ש הכי"ד עמ' 220 ואילך)

"לחטוב" את ה"עצות"

מחוטב עציר עד שואב מימך
מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה
כ' ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים
(כט, י ופרש"י)

ידוע פתגם רבינו הזקן (הובא בקובץ "היום יום"
ע' פט), ד"עציר" הוא מלשון עצה, ומלמדנו
הכתוב שצריך "לחטוב" ולהסיר את ה"עצות"
— "רבות מחשבות בלב איש"; ו"מימך" רומז
על ה"מים המצמיחים כל מיני תענוג" (תניא פ"א),
ועל האדם להיות "שואב מימך" — "לשואב"
מתוכו ולבטל את התאוות לעניני גשמיות.

וי"ל שרש"י בפירושו כאן מרמז פרט
נוסף בהוראה זו.

דשמא תאמר: תינח בשעה שעוסק האדם
בתורה ובתפילה, אז ודאי שצריך להכניס
ראשו ורובו בעניני הקדושה שעוסק בהם,
ופשיטא שאסור שיתערבו ח"ו מחשבות
אחרות ותאוות הגוף;

אבל בשעה שעוסק בעניני "מסחר",
שבכלל זה אכילה ושתי' וכל עניני הגוף, מאן
יימר שגם אז צריך לעקור את התאוות מלבו
ולהסיר את ה"רבות מחשבות בלב איש",
דלכאורה עניני הרשות נתונים לדעתו ותענוגו
של האדם?

ועל כך מלמדנו רש"י, ש"באו כנענים"
— "כנען" מל' סוחר (הושע יב, ח ועוד), ובכל
זאת "נתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים",
שגם בשעה שהוא "כנעני" ועוסק ב"מסחר"
ובעניני הרשות שלו, צריך "לחטוב" מדעתו
את ה"רבות מחשבות", ו"לשואב" ולהוציא
את התאוות מלבו.

(לקוטי שיחות חיי"ד ע' 117)

חדושי סוגיות

שיטת הרמב"ם בחיובים שבלב

יביא פלוגתת הרמב"ם והראב"ד אם ידיעת אברהם היתה באמונה או בהשגה, וכן לענין נבואת משה / יבאר דנחלקו אי עיקר חיוב הידיעה הוא במה שיכול להשיג או במה שאינו יכול / יסיק ע"פ דיוק לשון הרמב"ם, דס"ל בדרך ממוצעת דעיקר החיוב הוא בהשגה אבל מחוייב לחקור בשכלו אף בדברים שהם אמונה

"כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו וכלכבדך לעשותו"

(פרשתנו ל, יא)

א.

יביא פלוגתת הרמב"ם והראב"ד אם ידיעת אברהם היתה באמונה או בהשגה, וכן לענין נבואת משה

בתחילת דיני ע"ז כתב הרמב"ם (הל' ע"ז פ"א ה"ג) "בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו", והשיג עליו הראב"ד "יש אגדה (נדרים לב, סע"א. ב"ר פס"ד, ד. ועוד) בן שלש שנים שנאמר (תולדות כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי, מנין עקב".

והנראה דאיפליגו כאן בכללות גדר חיוב ידיעת ה', ובהקדם עוד פלוגתא שמצינו ביניהם לענין נבואה, גבי השגת משה רבינו ע"ה, דהרמב"ם כתב (הל' יסודות פ"א ה"י) "מהו זה שביקש משה רבינו להשיג כשאמר (תשא לג, יח) הראני נא את כבודך, ביקש לידע אמיתת המצאו של הקדוש ב"ה עד שיהי' ידוע בלבו כמו ידיעת אחד מן האנשים שראה פניו ונחקה צורתו בלבו שנמצא אותו האיש נפרד בדעתו משאר האנשים, כך ביקש משה

רבינו להיות מציאות הקב"ה נפרדת בלבו משאר הנמצאים עד שידע אמתת המצאו כאשר היא, והשיבו ברוך הוא שאין כח בדעת האדם החי שהוא מחובר מגוף ונפש להשיג אמיתת דבר זה על בוריו".

ובכסף משנה שם מעתיק השגת הראב"ד "אין דעתי מיושבת על זה שהרי ראה בסיני בארבעים יום של לוחות מה שלא ראה נביא מעולם עד שקנאו המלאכים בו ובקשו לדוחפו עד שאחזו בכסא ומה הוצרך עוד". ונראה לבאר דאזלו אף בזה לשיטתייהו.

דהנה, גבי מצוות שבלב נאמר בכתובים (פרשתנו ל, יא ואילך) "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה גו' ולא רחוקה גו' לא בשמים גו' ולא מעבר לים גו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפניך ובלבבך לעשותו", שלפי פשט לשון הכתובים מובן, שזה ש"קרוב אליך הדבר מאוד גו'" הוא חידוש, דיש קס"ד (ע"פ תורה) ש"המצוה הזאת" (התומ"צ¹) היא "נפלאה" ו"רחוקה", היינו שמיידי בדבר שהוא רחוק מיכולת האדם, אמנם לאידך גיסא מחדש בזה הכתוב ש"קרוב אליך הדבר מאוד גו'", היינו שהוא דבר שיש בו גם קרבה ויכולת ע"י האדם. ומובן דעיקר החידוש הוא בנוגע ל"ובלבבך" שהוא "קרוב אליך". מאד" [דלכאורה הוא... נגד החוש שלנו... שאין קרוב מאד הדבר להפך לבו מתאוות עוה"ז לאהבת ה' באמת, וכמ"ש בגמרא (ברכות לג, ב) אטו יראה מילתא זוטרתא היא, וכל שכן אהבה" (וכפי שכתוב רבינו הוקן בספר התניא רפ"ז)]. ובגדר דמצוות שבלב נכללת גם מצות ידיעת ה' [ובלשון הרמב"ם (סוף הל' תשובה) "אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעוהו, ועל פי הדעה תהי' האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה"²].

והנה, בקיום ידיעת ה' מצינו בכללות ב' אופנים, אם הוא ע"י אמונה פשוטה, או מתוך הכרח והבנת שכל האדם, דרך חקירה – ויש בזה מה שאין בזה, דהנה כבר ביאר הרמב"ם (שם ה"י), ד"אמיתת המצאו" של הקב"ה "אין כח בדעת האדם החי שהוא מחובר מגוף ונפש להשיג אמיתת דבר זה על בוריו", אלא שמאמין באמיתת המצאו. וזוהי המעלה באמונה על חקירת השכל, שהאמונה היא כ"אמיתת המצאו" של הקב"ה, ואילו שכל האדם יכול להשיג מדעת קונו רק באופן מצומצם, "כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג" (הל' תשובה שם, ומסיים: כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה), שאין זו "אמיתת המצאו" כמו שהיא; אבל לאידך, כיון שידעוהו זו באה מצד הכרח וחקירת השכל, הרי היא ידיעה חזקה יותר

אמרו כו". וראה לקו"ת פרשתנו מה, ב ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי פרשתנו ע' תשעו ואילך. ועוד.

(2) וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ב "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן כו".

(1) ראה מפרשים כאן (רמב"ן, כלי יקר, ועוד – עה"פ ל, יא), ב' פירושים ב"המצוה הזאת" אם קאי על כל התורה כולה או על מצות התשובה הנזכרת לפנ"ז. ובאברבנאל כאן לאחר שפרשו על התשובה כ' "ואמנם חז"ל בדברים רבה (פרשתנו פ"ח, ז"א) פירשו המצוה הזאת על כללות התורה

לקראת שבת

אצל האדם, כיון שבאה מן האדם עצמו ושכלו הוא, משא"כ ענין האמונה אפשר להיות בחלישות גדולה, וכהא דברכות (סג, א – גירסת הע"י. וראה דקדוקי סופרים שם) "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריי".

ב.

יבאר דנחלקו אי עיקר חיוב ידיעה הוא במה שיכול להשיג או במה שאינו יכול

ועפ"ז יש לבאר בפלוגתא הנ"ל, דטעמו של הרמב"ם שמביא דוקא הא שבין ארבעים הכיר את בוראו, כי לדעתו, עיקר חיוב ידיעת הבורא היא כאשר באה מצד שכל האדם, וכן באברהם, שזה שהכיר אברהם את בוראו היינו הכרתו מ"תבונתו הנכונה"³ [כפי שהאריך שם ש"התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן⁴ והתחיל לחשוב ביום ובלילה והי' תמי' האיך אפשר שיהי' הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהי' לו מנהיג ומי יסבב אותו כו' ולא הי' לו מלמד ולא מודיע כו' ולבו משוטט ומבין עד שהשיג (בהיותו בן מ') דרך האמת והבין קו הצדק מתבונתו הנכונה וידע שיש שם אלוקה אחד והוא מנהיג הגלגל כו'"]

– ולכן הביא (בספרו היד) הדיעה ד"בן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו"⁴, ד"בן ארבעים לבינה" (אבות פ"ה מכ"א (לגירסת אדה"ז – מכ"ב)); משא"כ לדעת הראב"ד עיקר ידיעת הבורא של אברהם היתה בדרך אמונה ע"י גילוי מהקב"ה, שלכן הביא שהי' "בן שלש שנים", שבפשוטו בן שלש אינו בגדר להכיר את בוראו באופן של השגה והכרה מלאה.

ועד"ז נראה לענין השגת משה, שלכאורה פלוגתתם היא – מהו עיקר השלימות בידיעת הבורא שאל"י צריך האדם להגיע, אם הידיעה הבאה ע"י השגת השכל או הידיעה ע"י אמונה (שאי אפשר להגיע אל"י ע"י השגה, אלא באה מלמעלה): לדעת הראב"ד השלימות הכי גדולה בהשגת משה היא מה שהשיג בעת מ"ת, "ראה בסיני" מה שבא מלמעלה; אבל לדעת הרמב"ם, עיקר שלימות הידיעה היא מה שמבין ומשיג בשכלו, ולכן לא הסתפק משה במה שראה בסיני אלא ביקש לידע ולהשיג⁵.

(4) וראה הגה"מ שם סק"א וסק"ב. כס"מ שם. וראה בכ"ז בארוכה לקו"ש ח"כ ע' 14 ואילך (וש"נ). ע' 19 ואילך.

(5) ומודגש גם בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד בסוף ספר המדע, סוף ה' תשובה. ע"ש. ועוד.

(3) ומודגש ביותר דיוק הרמב"ם בזה, שהרי בפסוקים וברז"ל גם באברהם מפורשת מעלתו בענין האמונה כמ"ש (לך טו, ו) והאמין בה'. ובמכילתא (בשלח יד, לא) "לא ירש אברהם אבינו העוה"ז והעוה"ב אלא בזכות האמונה שהאמין בה", ונק' ראש למאמינים – ראה שמו"ר פכ"ג, ה ובמהרז"ו שם. שהש"ר פ"ד, ח (ב). ועוד.

ג.

יסיק ע"פ דיוק לשון הרמב"ם, דס"ל בדרך ממוצעת דעיקר החיוב הוא בהשגה אבל מחוייב לחקור בשכלו אף בדברים שהם אמונה

אמנם, אולי י"ל, דשיטת הרמב"ם (בהלכותיו⁶) בגדר חיוב ידיעה, אינה (רק) כשיטת החוקרים שצ"ל גם חקירה שכלית, אלא היא שיטה ממוצעת, ובהקדם הדיוק בלשונויות גבי מצוה ראשונה, שבסמ"צ (מ"ע א'⁷) כתב שמצוה "להאמין" ובספר היד (ריש הל' יסוה"ת, ובמנין המצות בריש ספר היד מ"ע א') נקט "לידע".

דהנה בהלכות תשובה (רפ"ה) ביאר הרמב"ם באריכות היסוד דבחירה חפשית, "רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו", ומאריך בהסברת והכרח הדבר, ובסוף הפרק (ה"ה) הקשה: "שמא תאמר והלא הקב"ה יודע שזה יהי' צדיק או רשע או לא ידע, אם ידע שהוא יהי' צדיק אי אפשר שלא יהי' צדיק ואם תאמר שידע שיהי' צדיק ואפשר שיהי' רשע הרי לא ידע הדבר על בוריו, דע שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וכמה עיקרים גדולים והררים רמים תלויים בה אבל צריך אתה לידע ולהבין בדבר זה שאני אומר, כבר בארנו . . שהקב"ה אינו יודע מדיעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם שהם ודעתם שנים, אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצוא אמתת הבורא שנאמר (תשא לג, כ) כי לא יראני האדם וחי כך אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא, הוא שהנביא אמר (ישעי' נה, ח) כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, וכיון שכן הוא אין בנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כל הברואים והמעשים אבל נדע בלא ספק שמעשה האדם ביד האדם ואין הקב"ה מושכו ולא גוזר עליו לעשות כך, ולא מפני קבלת הדת בלבד נודע דבר זה אלא בראיות ברורות מדברי החכמה".

ובהשגת הראב"ד שם "לא נהג זה המחבר מנהג החכמים שאין אדם מתחיל בדבר ולא ידע להשלימו והוא החל בשאלות קושיות והניח הדבר בקושיא והחזירו לאמונה, וטוב הי' לו להניח הדבר בתמימות התמימים . . ואע"פ שאין תשובה נצחת על זה טוב הוא לסמוך לו קצת תשובה ואומר אם היו צדקת האדם ורשעתו תלויים בגזירת הבורא ית' היינו אומרים שידיעתו היא גזירתו והיתה לנו השאלה קשה מאד, ועכשיו שהבורא הסיר זו הממשלה מידו ומסרה ביד האדם עצמו אין ידיעתו גזירה אבל היא כידיעת האצטגנינים שיודעים מכח אחר מה יהיו דרכיו של זה כו'".

חכ"ו (ע' 39 ובהערה 119 שם). ואכ"מ.
(7) כגירסת הנפוצה. וראה הנסמן בלקו"ש חכ"ו
ע' 114-5 הערות 10, 13.

(6) בנוגע לספרו מו"נ – ראה בארוכה מ"ש
בפתיחה שם. וראה גם באגרת הרמב"ם לתלמידו
ר' יוסף שנדפסה לפני הפתיחה שם. וראה לקו"ש

ונ"ל בדעת הרמב"ם, דס"ל שמה שצ"ל חקירה שכלית, אינו רק בדברים שיש כח בשכל להשיגם על בוריים, אלא אף באותם הענינים "שאין בנו כח לידע", מיהו יש חיוב להתייגע ולהשיג זה גופא שענין זה למעלה מהשגתו.

והיא היא פלוגתת הרמב"ם והראב"ד הכא, דגם הראב"ד כ' שם "טוב הוא לסמוך לו קצת תשובה", אלא שע"פ הראב"ד "תמימות התמימים" והשגה הם שני ענינים, ואין לערבם יחד, שהאמונה היא דבר שמעל לשכל האדם, מצד טבע איש ישראל, וידיעת האדם הוא דבר התלוי באדם בעצמו, שלכך ה"קצת תשובה" שממך הראב"ד היא רק דבר המתיישב בשכל האדם⁸ – ובדברים שבהם צ"ל ענין האמונה, ס"ל דאסור לערב ענין השכל;

אבל הרמב"ם סבר, דחובת היגיעה להכיר ולידע ולהשיג אינה רק בדברים שהאדם מסוגל לקלוט בשכלו, אלא גם בענינים שהם למעלה מהשגת שכלו וטעם ודעת פשוט, וגם דברים אלו צריך שיונחו ויוקלטו בשכלו, ולכן כתב הרמב"ם שגם אופן ידיעת הקב"ה ש"אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא . . אין בנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כו" – צריך האדם "לידע ולהבין בדבר זה", ועי"ז יבין ויכיר שידיעתו של הקב"ה אינה בסתירה לבחירת האדם.

וזוהו שכלל בלשונותיו לענין מצוה ראשונה הן הידיעה והן האמונה, שיסוד הדבר הוא באמונה, כי ב"אמיתת המצאו" אא"פ להיות השגה על בוריו כ"א רק ענין האמונה, אבל לאידך, בזה גופא מוכרחת הידיעה ("לידע"), שהאדם צריך להתבונן כפי שיד שכלו מגעת להבין ולידע גם בדברים אלו שלמעלה מהכרח שכלי⁹.

וזוהו גם מה שנתכוין הרמב"ם בנוגע לבקשת משה (הנ"ל – הל' יסוה"ת פ"א ה"י) "ביקש לידע אמיתת המצאו של הקדוש ב"ה . . והודיעו ב"ה מה שלא ידע אדם לפניו כו" עד שהשיג מאמיתת המצאו כו", שהי' באופן של השגה, היינו לא רק ראי' ואמונה, אלא בא בהשגתו של משה, וזה בא דוקא לאחר בקשת משה¹⁰ לידע אמיתת הקב"ה.

הרמב"ם דשנות תשל"ה (קה"ת, תשמ"ה), תשמ"ו (לקו"ש חכ"ז ע' 250 ואילך). ועוד.

10) עפ"ז יש לברר מ"ש בכס"מ שם (הל' יסוה"ת פ"א ה"י – בסופו) בתירוץ קושיית הראב"ד, במש"א הקב"ה (תשא לג, יט) וחנותי את אשר אחון.

8) אף שמסיים "וכל זה איננו שוה", ה"ז מצד תוכן וגוף התשובה, ולא לפי שהמדובר בדבר שלמעלה מהשגת האדם.

9) ראה בארוכה בביאור דברי הרמב"ם בהלכות הראשונות דספר היד ובסיומו "יודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו" – בהדרגים על

דרכי העבודה בתיקון המידות

בעין דימין צריך להביט על הזולת בעין יפה

מה שכותב אודות הדבור בשעת התפלה, וכו'. הנה ידוע עד כמה צווחו קמאי בזה זה משך כמה דורות, אבל לאחר כל זה בטח שמע מסיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר בילדותו שאל את אביו כ"ק אדמו"ר [הרש"ב נ"ע] מפני מה נברא האדם בשתי עינים, ויענהו אביו אשר בעין דימין צריך להביט על הזולת בעין יפה, ובעין שמאל על התאוות דעולם הזה.

ובהביא בחשבון שאצלם הנה כל תפלה היא באמצע העסק ועניני עולם הזה, ובכל זה מפסיקים ונותנים משך זמן להתפלל לפני הקב"ה הנה זה גופא יגביר אצלם צד הטוב על הצד השני ובמילא יתקרבו להדרכת תורתנו הק' גם בחיי היום יומיים.

מובן לא תמיד צריך להכריז ע"ד ענין זה שלא ישתמשו בו מעין הכשר על הנהגה הנ"ל. אבל לעצמו צריך לדעת החשבון להביט בעין ימין עין יפה, ורעיון הנ"ל מקיל בדבר.

(אג"ק ח"ח אגרת ב'ש)

עניות פשוטה בלי התחכמות מטהר מטומאת הדיעות

במענה על בקשתו ברכה, הנה כבר ברכתו אמורה בכתוב רצון יראיו יעשה, בלי הגבלה במה שיהי' הרצון ובלבד שזהו רצון ירא ה'.

לקראת שבת

וכיון אשר עסקו של כת"ר הוא בהמשכת יראה לבני ישראל ע"י ענין המקואות, וכמבואר ברמב"ם סוף הל' מקואות "וכן הטבילה כו' גזירת הכתוב הוא כו' ואעפ"כ רמז יש בדבר כו' המכוון לבו לטהר נפשו כו' והביא נפשו במי הדעת טהור כו'", כי כמו שענין הטבילה בגשמיות צריך שיטבול ראשו וכל גופו במים, היינו שכל גופו אפי' הטפל לגופו יכוסו במים פשוטים.

הנה גם ברוחניות כן הוא, אשר המטהר מטומאה שנגרמה ע"י חטא עה"ד, הוא כשמבטלים את כל עצמותו מתחיל מהשכל שבראש ומסיים בהכח היותר פשוט שבנפש הוא כח ההליכה שברגל, במים פשוטים, היינו עניויות (יעוין תענית ד' ע"א), ועניויות פשוטה בלי התחכמות זהו מטהר מטומאת הדיעות, שעיי"ז בא לירא את ה' כי ענוה מביאה לידי יראה (סוף סוטה), שלכן אמרו חכמי האמת אשר טבילה הוא אותיות הביטל, ועאכ"כ שזה מביא לידי חיזוק בהעבודה המביאה לידי יראה.

ובל"נ כשאהי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אזכירו כבקשתו.

(אג"ק ח"ח אגרת ב'רצ)

בשעוסק בענין אחד אינו חושב כלל ע"ד ענין השני

מה שכותב שאין אצלו סדרים קבועים,

הנה ידוע לו דרישת תורת הדא"ח שצ"ל מוח שליט על הלב, ובמילא במדה גדולה אפשר לפעול בעצמו שבשעה שעוסקים בענין אחד אין חושבים כלל וכלל ע"ד ענין השני, ובמילא אינו מבלבל. וע"ד סיפורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ע"ד הרשב"א שבטח ידוע לו [ראה שיחת כ' שבט תש"ל ובכ"מ].

המחכה לבשו"ט וחותרם בברכה להצלחה בעבודתם בקדש.

(אג"ק ח"ח אגרת ב'רפח)

מצד מרה שחורה באה ג"כ התמדה בלימוד תוה"ק

נעם לי לקבל מכתבו מיי"א כסלו, עם הרשימה שמחלק לצדקה, שעשו כהוראתו, וכשהייתי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הזכרתיו, והנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו.

ומתחיל מחדש כסלו, הוא חדש הגאולה והנסים, הנה יחזקהו השי"ת ויחלימו, ומתוך בריאות הנכונה ינהג הגבאות בבית הכנסת... שבדרך ממילא יומשך ג"כ ברכה שיוכל לעבוד עבודתו הפרטית במשרתו כדבעי. והעיקר – שלא יעסיק כח המחשבה והתבוננות שלו כי אם בעניני תורה ומצות.

לקראת שבת

כג

ואם לפעמים יש לו מחשבות של מרה שחורה, אף שבכלל חידוש הי' אצלי דבר זה, הרי ידוע מ"ש ב'תורה אור' שמצד מרה שחורה באה ג"כ התמדה בלימוד החכמה ובפרט בלימוד תוה"ק, ובמילא גם הוא יעשה כן ויעבוד את ה' בשמחה בכל דרכיו. בברכה לאריכות ימים ושנים טובות לו ולזוגתו – שיחיו.

(אג"ק ח"ח אגרת ברצט)

דרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

חתונת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע – חלק שלישי:

התוועדות חסידים בשבעת ימי המשתה

"החסיד ר' יהודה ליב הופמן אמר: כעת זמן של שמחה משולשת יום הולדת הבעל שם טוב, יום ההתגלות, ואצל הרבי שמחת חתונת בנו, מהי הבכיה הזו, רבה של פולטובה, צריכים לעשות תשובה, והתחיל לנגן"

הבעל שם טוב נולד בגופו בנפשו וברוחו בח"י אלול

ביום רביעי (ח"י אלול) פרשת תבוא תרנ"ז, שהיה בשבעת ימי המשתה של חתונתי כיבדוני נכבדי אנ"ש בביקור פרטי ובתוכם היו הרה"ג הרד"ץ, ר' שלום ר' הלל'ס, הרמ"מ מאזאריטש, ר' יהודה ליב הופמן, ר' יעקב מרדכי בזפאלוב, הרא"ש, הרמ"מ מאז', הרי"ב ועוד. חדרי היה קטן והלכנו לגן שמאחורי ביתנו שם היו שולחן וספסלים וישבנו שם והתחילו לדבר ענייני חסידות ומנהגי החסידים.

ואמר ר' מנחם מענדל מאזאריטש:

בילדותי שמעתי ממלמדי ר' גדליה שסיפר שהיה במזריטש וראה את המגיד, והוא למדן גדול וירא שמים, והדברים ששלוחי וילנה מספרים עליו ועל תלמידיו הם שקר. ר' גדליה סיפר לי שבעבר היו חוגגים את י"ח אלול כיום טוב, הבעל שם טוב נולד ב"ח אלול.

ויאמר הרה"ח ר' שלום ר' הלל'ס:

לקראת שבת

כה

ר' הלל סיפר פעם ששמע מכ"ק הרה"ק ר' מרדכי מצ'רנוביל, שאביו אמר שהבעש"ט נולד בגופו בנפשו וברוחו בח"י אלול, בגופו – שנולד בגוף, בנפשו – ביום ח"י אלול נתגלה אליו מורו ורבו הקדוש, וברוחו שנתגלה. ושלשה דברים אלה היו בח"י אלול.

אני – אמר ר' הלל – הייתי קובע את ח"י אלול ליום משתה ושמחה, אלא שקביעות יום טוב צריכה להיעשות על ידי רבי, והסיבה שלא קבעוהו ליום טוב – לדעתי – היא, משום ש"כתר" אינו נמנה בין הספירות.

"יודע ה' ימי תמימים"

הרה"ח רד"ץ סיפר ששמע מאביו, הרה"ח הרב ר' פרץ, ששמע מהחסיד הישיש ר' יעקב מהורודוק שהיה מקושר להרה"ק ר' מנחם מענדל זצ"ל, אשר שמע מכ"ק הרה"ק ר' מנחם מענדל זצ"ל, כי הבעש"ט נולד בח"י אלול תנ"ח, וסימן אותה שנה הוא נח"ת וחת"ן.

בשנה שבה נולד הבעש"ט הדפיסו בפעם השניה את השל"ה הקדוש בעיר אמשטרדם, וגם אז היה קטרוג ר"ל למעלה על בני ישראל במדינת פולין כמו שהיה ר"ל הקטרוג הראשון מיד כשנתפרסם ספר של"ה (כשהדפיסו ספר של"ה הקדוש הרי במשך ההדפסה לפני שנגמרה כל ההדפסה קנוהו בקונטרסים וספר קדוש זה הלהיב והלהיט לבבות בני ישראל, ושלטה עין רעה, והיו אז ר"ל גזירות ת"ח ות"ט הידועות), אך ת"ל היתה שנת מנוחה.

הבעש"ט חי כ"ו שנה כאיש פשוט, עשר שנים למד אתו מורו ורבו הקדוש, ואז נתגלה והיה פרנס כ"ו שנה.

פעם – מספר הרה"ח הרד"ץ בשם הנ"ל – ישב הרה"ק הר' מנחם מענדל זצ"ל בסעודת יום טוב של חג השבועות והיה בדביקות גדולה, ואחר כך פתח ואמר:

"יודע ד' ימי תמימים" – אפשר לדעת את שם ד' מ"ימי תמימים", הממשיכים אלקות בעולם ומקשרים עולם עם אלקות, שבכך עושים את העולם שלם, ובכך משלימים רצון האלקות.

הרבי הבעש"ט חי פעמיים כ"ו ופעם אחת עשר, כ"ו השנים הראשונות הן כמספר שם הוי' הנעלם, ולכן היה נסתר, כ"ו השנים האחרונות הן כמספר שם הוי' הגלוי, ולכן היה בהתגלות, אלא כדי שיוכל להתגלות היה צריך להיות הסדר של עשר ספירות, שהן עשר השנים האמצעיות.

"ונחלתם לעולם תהיה" – בתורת הבעש"ט נבוא לארצנו הקדושה – ויצא בריקוד בשמחה גדולה.

כשיש רבי – ישנם גם חסידים

...החסיד ר' יעקב מרדכי בזפאלוב סיפר באותה התוועדות, שפעם אחת היה ב"יחידות" אצל הוד כ"ק אדמו"ר מהר"ש, ושאל אי אילו ענינים שנזכרו בדרוש החסידות שנאמר בשבת . . ובהמשך לדברי קדשו אמר:

– הוד כ"ק רבנו הזקן הוא בשרשו דעת הנעלם. ברם, זה רק בשרשו. ובהתגלותו – מוחא סתימאה, שכל הנעלם מכל רעיון. ועל ידי מסירות הנפש שלו נתגלה הסדר בעבודה בדרך מלמטה למעלה, והוא היה רבי, וכשיש רבי ישנם גם חסידים.

בתוך כך התחיל החסיד ר' יעקב מרדכי לבכות בדמעות שלישי עד שכל המסובים התפלאו, והתחילו לבקשו שלא יבכה ולא הועיל מאומה עד שהחסיד ר' יהודה ליב הופמן אמר: כעת זמן של שמחה משולשת יום הולדת הבעל שם טוב, יום ההתגלות ואצל הרבי שמחת חתונת בנו, מהי הבכיה הזו, רבה של פולטובה, צריכים לעשות תשובה, והתחיל לנגן.

החסיד ר' יהודה ליב היה מנגן נפלא, וכל המסובים עזרו על ידו, והחסידים הרד"ץ ר' שלום ר' הלל'ס והרא"ש הלכו לרקוד ואחריהם כל המסובים, מלבד ר' יעקב מרדכי שהיה נשען בראשו על ידיו ובוכה. וימזגו את הכוסות לומר לחיים ובתוך כך פסק ר' יעקב מרדכי מלבכות, ויאמר בקול בוכים:

הרבי אמר לי אז כשישנו רבי – ישנם חסידים, אבל חסידים שפועלים ועובדים. כשהחסיד – אינו חסיד, עושים גם את הרבי – לא רבי. רבנו הזקן היה רבי ועשה חסידים, והחסידים בהיותם חסידים ואנשי מעשה בעבודה שבלב – חיזקו את הרבי.

(לקוטי דיבורים בלה"ק ח"א ע' 46 ואילך)

לעילוי נשמת
הרה"ת אהרן יהודה ב"ר שלום ע"ה
אדלער

נלב"ע ביום כ' אלול תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י בנו
הרה"ת אברהם שלום וזוגתו מרת חנה זיסלא שיחיו
אדלער

לזכות
הילדה **חנה תחי'**
לרגל הולדתה בשעטו"מ ביום י"ט תמוז תש"ע
ולזכות אחי'
ליבא, מאיר אבנר ומנחם מענדל שיחיו

*

נדפס ע"י הוריהם
הרה"ת **אהרן יוסף וזוגתו מרת חי' ציריליא שיחיו**
קירשענבוים
יה"ר שיזכו לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים
מתוך בריאות, נחת והרחבה